

STRESZCZENIE

2/2007 Budowanie wspólnej Europy

Anna Zielińska-Głębocka

Wspólnota Europejska po 50 latach - próba oceny

Oceniając dokonania Wspólnoty Europejskiej w okresie ostatnich 50 lat, artykuł analizuje trzy wielkie projekty gospodarcze, które ukształtowały wizję Europy jako jednolitego obszaru gospodarczego stanowiącego kluczowe ogniwo gospodarki światowej. Chodzi o program jednolitego rynku wewnętrznego, Unię Gospodarczą i Walutową oraz Strategię Lizbońską. Projekty te są oceniane przez pryzmat filozofii integracji zaproponowanej przez Jeana Monneta, opartej na zasadzie stopniowego przechodzenia do kolejnych etapów współpracy w wyniku jej praktycznych osiągnięć oraz związanych z nią koncepcji funkcjonalizmu i neofunkcjonalizmu. Metoda Monneta zakłada stopniową federalizację Europy opartą na "dochodzeniu do rozwiązań federalnych przez tworzenie realnych więzi między krajami i szukanie odpowiadających im systemów politycznych". Z kolei teorie funkcjonalizmu opisują dynamikę integracji europejskiej w oparciu o koncepcję logiki spill-over, czyli rozszerzania zadań integracyjnych na kolejne sfery i obszary, w miarę uczenia się etosu współpracy i szukania proceduralnego consensusu dla realizacji zróżnicowanych interesów. 50 lat historii Wspólnoty Europejskiej stanowi potwierdzenie tych koncepcji i ilustruje powolny i stopniowy rozwój procesów integracyjnych w kierunku silniejszej współpracy opartej na przechodzeniu do kolejnych etapów od jednolitego rynku do unii walutowej i dalej do strategii stworzenia ze Wspólnoty najbardziej konkurencyjnej gospodarki świata. Proces ten nie jest jednak liniowy, natrafia na bariery i ograniczenia, i z tego względu wymaga szczególnego zaangażowania zarówno ze strony instytucji wspólnotowych jak i władz krajowych, tak by wielki projekt wspólnej Europy nie został zmarnowany.

Janusz Hryniewicz

Ekonomiczne, polityczne i kulturowe czynniki różnicowania przestrzeni środkowoeuropejskiej

Procesy długiego trwania doprowadziły do podziału przestrzeni europejskiej według dwu kryteriów: kulturowego i ekonomicznego. Kryterium kulturowe przejawia się w postaci podziału na katolicki i protestancki krąg kulturowy. Kryterium ekonomiczne polega na wyodrębnieniu wschodnioeuropejskiego kompleksu gospodarczego. Protestantyzm i zachodnioeuropejskość to synonimy centrum rozwojowego Europy. Pozostałe obszary europejskie przejmowały bodźce rozwojowe drogą importu kulturowego. Wpływ komunizmu na gospodarkę i społeczeństwo, w Polsce, polegał m.in. na renesansie niektórych feudalnych instytucji i wzorów zachowań. Geopolityka europejska doprowadziła do powstania tzw. regionów ideologicznych, które omówiono na przykładzie Polski i Niemiec.

Marcin Dębicki

Czy dzisiejsza Europa Środkowa może być "Wspólnotą Czworka Narodów"?

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na niektóre wydarzenia społeczno-polityczne za

wschodnimi granicami Polski (m.in. pomarańczowa rewolucja na Ukrainie czy polityka Rosji wobec swych zachodnich sąsiadów), stwarzające możliwość kolejnej - i zapewne nieostatniej - dyskusji na temat charakteru Europy Środkowej. Tytułowa "Wspólnota Czworoga Narodów", w przyjętych tu mocno abstrakcyjnych i symbolicznych ramach, pełni rolę "zwornika" dla podobieństwa położenia czy problemów Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy, co nie oznacza, że "twór" ten wolny jest od społecznych tarć. W środkowoeuropejski kontekst wpisano także kwestie odmiennych wizji historii wśród starych i nowych członków Unii Europejskiej, co w połączeniu z brakiem wyraźnego oparcia ze strony UE, np. w kwestiach kulturowych, istotnie komplikuje tworzenie się na gruncie czysto społecznym wspólnej płaszczyzny dla przyszłej tożsamości europejskiej.

Piotr Kalka

Powstanie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali

Artykuł omawia powstanie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Składa się z czterech części. W pierwszej przedstawiono plan Schumana oraz uwarunkowania, które skłoniły J. Monneta i jego współpracowników do opracowania tego planu. W drugiej części ukazano reakcje w Europie Zachodniej na powyższy plan - reakcje Republiki Federalnej Niemiec, państw Beneluksu, Włoch oraz Wielkiej Brytanii. W części trzeciej analizowane są rokowania nad traktatem o EWWiS. Analizuje się tu najpierw w sposób ogólny przebieg rokowań nad traktatem, a następnie uwypukla się podstawowe kontrowersje, jakie zaznaczyły się w toku negocjacji. Kontrowersje te dotyczyły polityki gospodarczej EWWiS, kwestii instytucjonalnych oraz treści przepisów umowy o postanowieniach przejściowych. W części czwartej przedstawiono wpływ utworzenia EWWiS na dalszy rozwój procesów integracyjnych - na prace nad traktatami o Europejskiej Wspólnocie Obronnej i Europejskiej Wspólnocie Politycznej oraz na powstanie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej.

Ryszard Zięba

Rola Niemiec w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej

Republika Federalna Niemiec od początku swojej państwowości angażuje się na rzecz integracji europejskiej, widząc w tym szansę budowy demokratycznego państwa w szerszych ramach demokratycznej Europy. Zaangażowanie w procesie integracji traktuje jako europeizację swojej polityki zagranicznej. RFN, jeszcze jako republika bońska, należała do grona inicjatorów ustanowienia Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa a - po powstaniu Unii Europejskiej - zjednoczone Niemcy działały na rzecz wzmocnienia WPZiB oraz ustanowienia polityki obronnej UE. Niemcy opowiadały się za uwspólnotowaniem WPZiB, a mimo to potrafiły uzgadniać swoje inicjatywy z Francją reprezentującą koncepcję polityki międzyrządowej. RFN traktuje Unię Europejską jako wielostronne forum przemawiania przez zintegrowaną Europę jednym głosem na arenie międzynarodowej. Z tego względu RFN jest zwolennikiem wzmocnienia polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony UE i opowiada się za przyjęciem nowego traktatu będącego konstytucją dla Europy.

Anna Tomtas-Anders

Stan nauki i techniki w Polsce a możliwości wykorzystania funduszy europejskich

Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie o skuteczność wykorzystania środków europejskich kierowanych do polskiego sektora B+R. W tym celu w artykule dokonano szczegółowej analizy sytuacji tegoż sektora koncentrując się przede wszystkim na takich

aspektach jak: nakłady na prace badawczo- rozwojowe w Polsce, zasoby ludzkie czy innowacje. Ponadto zaprezentowano wspólnotowe źródła finansowe z jakich Polska może korzystać chcąc prowadzić różnorodne prace badawczo-rozwojowe. Źródłami tymi są polityka badawczo-rozwojowa Wspólnot Europejskich i jej instrumenty oraz Fundusze Strukturalne. Ze względu na bardzo słabe wykorzystanie europejskich środków finansowych w sferze B+R w naszym kraju, w artykule wskazano również na działania jakie należałoby podjąć, aby środki te mogły stać się czynnikiem warunkującym rozwój polskich badań naukowych.

Paweł Churski

Regionalne zróżnicowanie wykorzystania Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej w Polsce

Celem artykułu jest przedstawienie rezultatów wykorzystania Funduszy Strukturalnych w Polsce w pierwszym okresie realizacji działań zaplanowanych w dokumencie strategicznym jakim był Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006, będący podstawą nowego modelu polskiej polityki regionalnej wdrożonego w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej na wzór Grecji, Irlandii i Portugalii. Uzyskane wyniki przedstawiają stopień wykorzystania Funduszy Strukturalnych z uwzględnieniem struktury wynikającej z Programów Operacyjnych wchodzących w skład Narodowego Planu Rozwoju oraz struktury beneficjentów, w ramach której wyróżniono: jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz placówki edukacyjne. W każdym przypadku analiza uwzględnia zróżnicowanie regionalne procesu absorpcji, co pozwala określić wpływ Funduszy Strukturalnych na zmiany poziomu regionalnych nierówności rozwoju w Polsce.

Marek Mikołajczyk

Rola Jeana Monneta w przygotowaniu planu Schumana

Po zakończeniu II wojny światowej Jean Monnet , który miał za sobą wieloletnie doświadczenie w zakresie międzynarodowej współpracy gospodarczej, stanął na czele Komisarjatu Planu, którego głównym zadaniem była odbudowa i modernizacja francuskiej gospodarki. Uważał, że warunkiem odbudowy Francji była odbudowa Europy oraz rozwiązanie kwestii niemieckiej w ramach europejskich. J. Monnet liczył przede wszystkim na możliwość pozyskania przez Francję niemieckiego węgla niezbędnego do odbudowy jej gospodarki. Po utworzeniu w 1949 r. Republiki Federalnej Niemiec sytuacja Niemiec uległa zmianie. Zachodni sojusznicy oczekiwali od Francji przygotowania inicjatywy, która pozwalałaby zintegrować Niemcy Zachodnie z resztą Europy Zachodniej. J. Monnet zwrócił się wówczas z propozycją do ministra spraw zagranicznych Roberta Schumana w sprawie utworzenia europejskiej wspólnoty węgla i stali o charakterze ponadnarodowym na fundamencie francusko-niemieckim. Projekt ten przygotowany przez J. Monneta i jego najbliższych współpracowników został publicznie przedstawiony 9 maja 1950 r. i przeszedł do historii pod nazwą planu Schumana.

Piotr Zientara

Rewitalizacja okręgów przemysłowych z funduszy strukturalnych UE. Realizacja programu RECHAR II w Limburgii (1994-1999)

Geneza tradycyjnych regionów przemysłowych jest nierozzerwalnie związana z rewolucją przemysłową. Możliwość obniżenia kosztów transportu surowców naturalnych, a przede wszystkim węgla, przyczyniła się do koncentracji przemysłu ciężkiego, który postrzegany był jako wyznacznik siły gospodarek. Niemniej w drugiej połowie XX w. nastąpiły - m.in. pod wpływem postępu naukowo-technicznego - poważne zmiany o charakterze strukturalnym, na skutek

których górnictwo i inne tradycyjne branże utraciły na znaczeniu. W rezultacie sytuacja w tradycyjnych okręgach uległa pogorszeniu. Trapione przez liczne problemy, uważane były za nienowoczesne i nieatrakcyjne, co przełożyło się na spadek ich konkurencyjności. W ramach unijnej polityki regionalnej, stworzono zatem wiele programów, aby wesprzeć procesy rewitalizacyjne i zapobiec powiększaniu się dysproporcji regionalnych. Jednym z takich programów był RECHAR II przeznaczony dla regionów dotkniętych schyłkiem górnictwa. Niniejszy artykuł przedstawia - na przykładzie Limburgii, gdzie realizowano projekty RECHAR II - jak rewitalizacja tradycyjnego okręgu węglowego może stać się elementem budowania konkurencyjności regionalnej. W związku z tym, uwydatniono rolę konkurencyjności regionalnej i jej determinant, dowodząc, iż w epoce postępujących globalizacji jest to klucz do przyciągnięcia inwestycji zagranicznych i w konsekwencji wzrostu dobrobytu mieszkańców.

Rafał Riedel

Dyrektywa Bolkesteina - uwolnienie rynku usług?

Podmioty gospodarcze działające na rynku europejskim mają duże trudności ze świadczeniem usług poza granicami swojego kraju. Spowodowane jest to głównie koniecznością stosowania przez nie przepisów lokalnych, które - często nieuzasadnione - mają na celu głównie ochronę lokalnego rynku przed konkurencją z zewnątrz. Implementacja dyrektywy usługowej, jak również pierwsze lata jej praktycznego funkcjonowania odpowiedzą na pytanie postawione w tytule pracy, które może zostać sformułowane - jak tzw. dyrektywa Bolkesteina (od nazwiska Fritsa Bolkesteina - byłego członka Komisji Europejskiej) wpłynie na proces integracji europejskiej. Potencjalnie, zmiany, które wywoła dyrektywa usługowa mogą być - w swojej skali i istotności - porównywane do wdrożenia euro, jako waluty zastępującej waluty narodowe w dwunastu państwach Unii Europejskiej. Pod warunkiem, że sprawdzi się neofunkcjonalistyczna teoria integracji europejskiej i mechanizm spill-over wymusi integrację w pokrewnych sferach. Celem niniejszego opracowania jest próba zastanowienia się nad dyrektywą usługową, na ile może ona stanowić instrument pogłębiania integracji, a na ile jest po prostu aktem prawnym nadrabiającym zaległości.

Ryszarda Formuszewicz

Deklaracja berlińska

W związku z 50. Rocznicą podpisania traktatów rzymskich przywódcy państw członkowskich Unii Europejskiej wydali okolicznościową deklarację polityczną. Tzw. Deklaracja Berlińska stanowić miała w założeniu manifest jedności UE w obliczu płynących z globalizacji wyzwań. Tymczasem dokument wzbudził pewne kontrowersje dotyczące zarówno kwestii proceduralnych, jak i akcentów w treści. Dla prezydencji niemieckiej deklaracja stanowi istotny krok w kierunku rozwiązania kryzysu wywołanego zakłóceniem procesu ratyfikacji traktatu konstytucyjnego.

Adam Barabasz

Polska wobec koncepcji integracji europejskiej w latach 1918-1939

Zasadniczym celem artykułu było przedstawienie najważniejszych projektów integracji Europy wysuwanych w latach 1918-1939, które uwzględniały uczestnictwo Polski. Zaprezentowano opinie polskich kół intelektualnych i politycznych na temat projektów. W pierwszej części artykułu dokonano charakterystyki koncepcji Friedricha Naumanna - organizacji Europy Środkowo-Wschodniej, poddano analizie przebieg debaty nad projektem "Paneuropy" Richarda Coudenhove-Calergiego, a także oceniono propozycję Aristida Brianda ustanowienia Unii

Europejskiej spośród państw skupionych w Lidze Narodów. W dalszej kolejności omówiono propozycje współpracy gospodarczej państw europejskich wysunięte przez Andr? Tardieu, Elmera Hantosa oraz Milana Hodz? i przedstawiono ich ocenę w Polsce.

Tomasz Hoffmann

Absorpcja Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej w Polsce

Celem niniejszego artykułu jest analiza absorpcji środków europejskich w latach 2004-2006 przez samorządy, przedsiębiorców oraz rolników. Doświadczenia dwuletniego członkostwa Polski w UE rodzą sporo pytań, opinii i kontrowersji w kwestii wykorzystania, zarządzania czy realizacji projektów współfinansowanych ze środków strukturalnych. Komentarze te wymagają szerszej dyskusji w obliczu nowej unijnej perspektywy finansowej na lata 2007-2013, gdzie przewiduje się zwiększenie transferu finansowego do 59,6 mld eur, co w porównaniu w okresie 2004-2006 stanowi prawie sześć razy więcej środków. Oferowane bowiem na lata 2007-2013 środki są ogromną szansą dla polskiej gospodarki i społeczeństwa.

Marek Andrzejewski

"Cud" i "katastrofa" w Bernie. Polityczno-propagandowe reperkusje mistrzostw świata w piłce nożnej w 1954 roku w RFN i na Węgrzech

W artykule podjęto próbę ukazania reperkusji polityczno-propagandowych nieoczekiwanego sukcesu drużyny RFN w mistrzostwach świata w piłce nożnej w 1954 r. w Szwajcarii. Dla Węgrów porażka stanowiła szok i doprowadziła nawet w Budapeszcie do zamieszek. Można nawet zakładać, że zajęcie przez piłkarzy węgierskich "tylko" drugiego miejsca w pewnym stopniu uruchomiło na Węgrzech energię opozycyjną. Natomiast w RFN miała miejsce prawdziwa eksplozja radości. Zwycięstwo w Bernie było dla niemieckiego społeczeństwa powodem do powszechnej euforii. Dziewięć lat po 1945 r. Niemcy wreszcie mogli poczuć się dumni. Sukces w Bernie i rok później powrót z radzieckiej niewoli tysięcy Niemców stanowiły dla zachodnioniemieckiego społeczeństwa zamknięcie trudnego okresu powojennego.